

Kieswijzer 'Bestrijdingsmiddelen de wereld uit'

Provinciale verkiezingen, 15 maart 2023

[PAN Nederland](#)

1. Inleiding

Op 15 maart aanstaande vinden de provinciale verkiezingen plaats. De gekozen provinciale statenleden kiezen op hun beurt de leden voor de Eerste Kamer. Voor burgers die zich zorgen maken over het gebruik van bestrijdingsmiddelen, is het daarom belangrijk te weten wat de politieke partijen over de reductie van bestrijdingsmiddelen in hun landelijke partijprogramma's en standpunten over een forse reductie van het gebruik van bestrijdingsmiddelen stellen. Daarom heeft PAN Nederland de passages over bestrijdingsmiddelen in partijprogramma's en standpunten op een rij gezet, en op ambitie beoordeeld.

2. Onderwerpen

Bij het beoordelen van de partijprogramma's en standpunten is gekeken naar de volgende 5 onderwerpen:

1. Expliciete doelstelling wat betreft de mate van reductie van bestrijdingsmiddelen.
 2. Bescherming voor omwonenden van percelen die met bestrijdingsmiddelen worden bespoten.
 3. Bescherming milieu en oppervlaktewater. Mede gezien de doelstelling van de Kaderrichtlijn Water.
 4. Verbod op specifieke bestrijdingsmiddelen zoals glyfosaat en neonicotinoïden. Mede gezien het politieke debat hierover.
 5. Gentechvrije landbouw en CrisprCas. Bij een gentechvrije landbouw wordt de diversiteit in soorten zaad door de bestrijdingsmiddelenindustrie niet verder ingeperkt.
- In bijlage 1 zijn de betreffende teksten uit partijprogramma's en standpunten opgenomen.

3. Resultaten

De resultaten zijn opgenomen in onderstaande tabel.

Tabel: Score programma's en standpunten partijen op thema 'Bestrijdingsmiddelen de wereld uit'

Partij	Doelstelling expliciete reductie bestrijdingsmiddelen	Bescherming omwonenden landbouw percelen	Bescherming milieu en oppervlakte water	Verbod specifieke bestrijdingsmiddelen zoals glyfosaat en neonicotinoïden	Gentechvrije, inclusief CrisprCas-vrije landbouw
Partij voor de Dieren	*	*	*	*	*
GroenLinks	*		*		*
PvdA				*	*
D66	*				
SP	*				
Christen Unie			*		
50PLUS	*				
Volt	*				

4. Conclusie

Partij voor de Dieren (PvdD) is veruit de beste keuze als u een échte reductie van bestrijdingsmiddelen in de landbouw wil. De partij komt ook op voor de bescherming van omwonenden van landbouwpercelen tegen bespuitingen. Ook kiest de partij voor milieubescherming (bodem, grond- en oppervlaktewater) en gentechvrije landbouw. PvdD scoort op elk van de vijf geselecteerde onderwerpen.

De partijen GroenLinks, PvdA, D66, SP, Christen Unie, 50Plus en Volt scoren op enkele c.q. één van de geselecteerde onderwerpen.

Partijen die geen ambitie hebben op het gebied van reductie van bestrijdingsmiddelen zijn onder meer VVD, CDA, Fractie Otten, Fractie Otten, PVV, SGP, FVD, OSF en BBB.

5. Beoordeelde partijen

De onderstaande partijen hebben nu zitting in de Eerste Kamer (zie ook: <https://www.eerstekamer.nl/fracties>).

Van deze partijen zijn de partijprogramma's en standpunten over bestrijdingsmiddelen bekeken. Hieraan zijn de nieuwkomers Volt en BBB toegevoegd.

	Partij	Aantal zetels in de Eerste Kamer
1	VVD	12
2	CDA	9
3	GroenLinks	8
4	D66	7
5	Fractie-Nanninga	7
6	PvdA	6
7	PVV	5
8	SP	4
9	ChristenUnie	4
10	PvdD	3
11	50PLUS	2
12	SGP	2
13	Fractie-Otten	2
14	Fractie-Frentrop	2
15	FVD	1
16	OSF	1
Totaal aantal zetels		75

 Bijlage 1: Teksten mbt bestrijdingsmiddelen uit partijprogramma's en standpunten politieke partijen
 Bijlage 2: Teksten mbt bestrijdingsmiddelen uit partijprogramma's en standpunten waarbij expliciet een ambitieuze reductie van bestrijdingsmiddelen wordt gesteld.

Bijlage 1: Teksten mbt bestrijdingsmiddelen uit partijprogramma's en standpunten partijen

Partijen op volgorde van aantal zetels gerangschikt.

1.VVD (12 zetels)

<https://www.vvd.nl/pijlers/landbouw-en-natuur/>

Gevaarlijke stoffen

Sommige gevaarlijke stoffen hebben we hard nodig voor onze gezondheid en veiligheid. Maar van niet-noodzakelijke gevaarlijke stoffen willen we op termijn af. Samen met andere Europese landen vervangen we die geleidelijk door veilige alternatieven. Zo beschermen we onze leefomgeving. Stoffen waarvan we niet weten of ze schadelijk zijn, gaan we niet verbieden op basis van onderbuikgevoelens. **Dat doen we alleen als harde feiten aantonen dat ze inderdaad gevaarlijk zijn voor de gezondheid.**

De landbouw kan een bijdrage leveren aan het oplossen van het stikstofprobleem. Wij willen ons richten op het omlaag brengen van de uitstoot door innovatie, extensivering of omschakeling. Boeren krijgen financiële steun als zij investeren in de verduurzaming van hun bedrijf of als zij vrijwillig besluiten om te stoppen met hun bedrijf.

In Europa zetten wij ons in om technieken als CRISPR-Cas in onze agrarische sector mogelijk te maken. Ook volgen we de productie van kweekvlees op de voet.

2.CDA (9 zetels)

<https://www.cda.nl/standpunten/land-en-tuinbouw>

<https://d14uo0i7wmc99w.cloudfront.net/CDA/2020/TK2021/CDA-verkiezingsprogramma%5B2021-2025%5D.pdf>

Pagina 76: Wij willen kortere ketens van het land naar het bord. Wat je van dichtbij haalt is verser, lekkerder en vaak minder belastend voor het milieu. Daarom stimuleren wij lokale coöperaties van boeren, winkeliers en consumenten om regionale producten op de markt te brengen en zo bij te dragen aan een sterke lokale en circulaire economie.

Pagina 77: Toelatingsprocedures voor duurzame alternatieven voor bemesting en gewasbescherming worden vereenvoudigd en verkort. Tevens willen we **onder strikte ethische voorwaarden nieuwe technieken van genetische modificatie in plantaardig materiaal mogelijk maken, zoals Crispr cas.**

3.GroenLinks (8 zetels)

<https://www.groenlinks.nl/standpunten/klimaat/landbouw>

https://groenlinks.nl/sites/groenlinks/files/2021-03/GroenLinks_Verkiezingsprogramma%202021.pdf

Pagina 27:

2. We werken toe naar 25 procent biologische landbouw in Nederland in 2030. Dat doen we in lijn met de 'Farm to Fork' strategie van de Europese Commissie. We ontmoedigen het gebruik van krachtvoer uit het buitenland en we maken de export van mest onmogelijk. **Zowel de landbouw als particulieren stoppen met het gif glyfosaat en bouwen het gebruik af van alle bestrijdingsmiddelen die schadelijk zijn voor het milieu.** We stimuleren het gebruik van natuurlijke bestrijdingsmiddelen.

4.D66 (7 zetels)

[https://d66.nl/wp-](https://d66.nl/wp-content/uploads/2021/01/d66_verkiezingsprogramma_een_nieuw_begin_2021_2025.pdf)

[content/uploads/2021/01/d66_verkiezingsprogramma_een_nieuw_begin_2021_2025.pdf](https://d66.nl/wp-content/uploads/2021/01/d66_verkiezingsprogramma_een_nieuw_begin_2021_2025.pdf)

Pagina 77:

Als **kringlooplandbouw** wordt doorgevoerd zullen de uitgaven aan kunstmest, antibiotica en **bestrijdingsmiddelen drastisch dalen**. En de opkomst van korte ketens zorgt voor minder voedselkilometers.

We helpen boeren de omslag te maken naar kringlooplandbouw; het gebruik van kringloopwaardig veevoer, **reductie van kunstmest en bestrijdingsmiddelen** en mestverbetering. We stellen kennis beschikbaar aan boeren over methoden in kringlooplandbouw via onafhankelijke landbouwvoorlichters, in het onderwijs en via nascholing en we bevorderen dat kennis en ervaringen ook digitaal toegankelijk en makkelijk te vinden zijn.

Naar beter voer, mest en bodemgebruik De landbouw komt weer in balans met de natuur. Daarvoor moet de kringloop van voer, mest en bodemgebruik worden hersteld. Er worden meer restproducten gebruikt als veevoer en nog hoogwaardiger toepassingen, er wordt gewerkt met rijpe mest in plaats van rotte mest en met de **bodembiologie in plaats van met chemie**. Onderzoek en praktijk laten al zien dat dit goedkoper is.

Bij de toelating van bestrijdingsmiddelen op Europees niveau moet meer aandacht komen voor milieuschade en de effecten van de stapeling van middelen.

Nationaal dringen we de toepassing van bestrijdingsmiddelen zo veel mogelijk terug.

5. Fractie-Nanninga (7 zetels)

<https://www.eerstekamer.nl/fractie/nanninga>

Niets over landbouw, pesticiden of bestrijdingsmiddelen.

6. PvdA (6 zetels)

PvdA – verkiezingsprogramma 2021-2025: 5.5 Landbouw, dierenwelzijn en voedsel

<https://www.pvda.nl/wp-content/uploads/2021/02/PvdA-verkiezingsprogramma-2021-2025-Ons-plan-voor-een-eerlijker-en-fatsoenlijker-Nederland.pdf>

- Verbod gebruik pesticiden. **We verbieden het gebruik van pesticiden die schadelijk zijn voor mens, milieu en ecosystemen, zoals neonicotinoïden en bevorderen het gebruik van biologische bestrijdingsmiddelen.**

- Steun aan duurzame boeren. **We geven steun aan boeren die overstappen op duurzamer landbouw**, zoals precisielandbouw, en investeren in een duurzame voedselvoorziening.

7. PVV (5 zetels)

<https://www.pvv.nl/images/09012020/verkiezingen2020/0acxyuew34z/VerkiezingsProgramma2021-Final.pdf>

Onze boeren moeten kunnen blijven boeren en tegelijk zorgen voor ons mooie Nederlandse landschap. Natuur blijven we goed beheren, maar het hoeft niet allemaal stikstofarme natuur te zijn. We koesteren de natuur die we hebben, maar **doorgeslagen milieu- en natuurwetgeving schaffen we af**. Zo blijven we een prachtig en schoon land. Bestrijdingsmiddelen of pesticiden worden niet expliciet genoemd.

8. SP (4 zetels)

<https://www.sp.nl/onderwerp/landbouw-groener-en-eerlijker-maken>

Nederland loopt in Europa achterop met biologische landbouw en producten. Veel boeren stoppen er nu mee. **Geen gevaarlijk landbouwgif, maar biologische bestrijding.** En garanties voor de gezondheid van boeren, bewoners en dieren. Een stevige beperking van de veestapel is nodig om verdere milieu- en klimaatschade tegen te gaan.

9.ChristenUnie (4 zetels)

<https://www.christenunie.nl/standpunt/landbouw>

Minder gewasbeschermingsmiddelen. Om de **chemische gewasbeschermingsmiddelen in ons oppervlaktewater en grondwater te verminderen**, worden verplichtende afspraken gemaakt, bij voorkeur in Europa, zodat op dit gebied een gelijk speelveld ontstaat.

10.PvdD (3 zetels)

PvdD

<https://www.partijvoordedieren.nl/standpunten/landbouw-en-voedsel>

De intensieve landbouw in ons land maakt vele slachtoffers. Elk jaar worden in Nederland ruim 500 miljoen dieren geslacht na een kort en ellendig leven. Door het **vele gebruik van landbouwgif verdwijnen onder meer bijen en vlinders** en **worden omwonenden van akkers en bollenvelden ziek**.

<https://www.partijvoordedieren.nl/standpunten/gifgebruik>

De Partij voor de Dieren maakt zich sterk voor een duurzame én **gifvrije landbouw**. Want **omwonenden van landbouwpercelen** lopen het risico te worden blootgesteld aan gifstoffen. In de teelt, zoals de bloemen- en bollenteelt, worden veel giftige bestrijdings- en ontsmettingsmiddelen gebruikt.

Mensen die in de buurt wonen worden vaak niet beschermd en zelfs niet geïnformeerd over de middelen die op deze landbouwpercelen worden gebruikt. Kinderen en volwassenen kunnen zo ongevraagd **met gif in aanraking komen, waardoor hun gezondheid in gevaar komt**. Naast de gezondheidsrisico's voor de mens leidt grootschalig gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen tot ontbossing en tot **vergiftiging van onze bodem en ons grond- en oppervlaktewater**. Dit leidt tot de **vernietiging van onze kwetsbare, maar essentiële biodiversiteit, inclusief de bestuivers als bijen, hommels en vlinders waarvan wij afhankelijk zijn**.

Het standpunt Gifvrije landbouw is onderdeel van: Duurzaam voedsel, duurzame handel:

<https://www.partijvoordedieren.nl/standpunten/duurzaam-voedsel-duurzame-handel>

<https://www.partijvoordedieren.nl/standpunten/gifgebruik>

<https://www.partijvoordedieren.nl/standpunten/monsanto>

<https://www.partijvoordedieren.nl/standpunten/genetische-manipulatie-gewassen>

<https://www.partijvoordedieren.nl/standpunten/verbod-op-hormoonverstorende-stoffen>

<https://www.partijvoordedieren.nl/standpunten/bijensterfte>

11. 50PLUS (2 zetels)

<https://50pluspartij.nl/verkiezingsprogramma-2021-2025>

<https://50pluspartij.nl/verkiezingsprogramma-2021-2025#faqnoanchor>

Gebruik van kunstmest en **gif in de landbouw en antibiotica in de veehouderij moet sterk verminderd worden**.

12. SGP (2 zetels)

<https://sgp.nl/standpunten/landbouw>

Gewasbeschermingsmiddelen zijn nodig, maar schadelijke effecten moeten natuurlijk zoveel mogelijk beperkt worden. Je bent rentmeester of je bent het niet. Maar als je groen wil zijn, moet je niet rood staan. Zo eenvoudig is het. Dus moeten we zorgen dat de prijs omhoog gaat, kosten naar beneden en overbodige regels weg.

Gewasbescherming

Geïntegreerde gewasbescherming, waarbij chemische middelen pas ingezet mogen worden als

andere maatregelen onvoldoende werken, werkt goed. Dat moet ook vertaald worden in de regels die gelden voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen.

Biologische gewasbeschermingsmiddelen moeten sneller toegelaten worden.

Het **palet aan gewasbeschermingsmiddelen moet voldoende breed zijn om gewassen, ook de kleine teelten**, effectief te kunnen beschermen. Van minder effectieve middelen hebben boeren en tuinders meer nodig. Daar is het milieu niet mee gediend. Dat moeten we dus voorkomen.

Als sluitstuk van geïntegreerde gewasbescherming moeten tuinders gewasbeschermingsmiddelen met neonicotinoïden kunnen blijven gebruiken. Zij zijn immers al verplicht om hun afvalwater te zuiveren.

Het knutselen met de genen van dieren en het klonen ervan moet verboden blijven.

Genetische manipulatie van planten door **soortvreemde genen 'in te bouwen'** dient verboden te worden. Het inbrengen van **DNA van een verwant plantenras voor meer ziekteresistentie verdient ruimte**.

Het aloude kwekersrecht voldoet prima. Bedrijven mogen in geen geval patent krijgen op planteneigenschappen.

<https://sgp.nl/standpunten/biologische-landbouw>

Biologische landbouw

De professionele biologische landbouw verdient steun. De biologische landbouw is een waardevolle kraamkamer voor verduurzaming van de gangbare landbouw.

Boeren die om willen schakelen verdienen steun. Na omschakeling duurt het nog een of twee jaar voordat ze hun producten ook als biologisch aan de man mogen brengen. Die periode is lastig te overbruggen.

De SGP pleit voor **soepelere toelating van biologische gewasbeschermingsmiddelen**. Zeker bij de biologische fruitteelt is een gebrek aan biologische gewasbeschermingsmiddelen een grote drempel voor omschakeling.

De opkomst van **genetisch gemodificeerde gewassen vormen een risico voor de biologische landbouw**. Het mag niet zo zijn dat deze risico's op het bordje van biologische ondernemers terechtkomen.

Europese regels voor de biologische landbouw moeten voor Nederlandse telers werkbaar zijn. Zo houden we graag ruimte voor 'gemengde' bedrijven, bedrijven die zowel gangbare als biologische teelten hebben.

13. Fractie-Otten (2 zetels)

<https://go2021.nl/standpunten/>

Niets over landbouw, pesticiden of bestrijdingsmiddelen.

14. Fractie-Frentrop (2 zetels)

https://www.eerstekamer.nl/persoon/dr_p_m_l_frentrop_fractie_frentrop

Niets over landbouw, pesticiden of bestrijdingsmiddelen.

15. FVD (1 zetel)

<https://fvd.nl/standpunten/landbouw-veeteelt-en-visserij>

Meer aandacht voor producten van Nederlandse bodem, verkleinen afstand tussen voedselproductie en consument, kinderen leren waar ons eten vandaan komt.

Een NVWA die met meer slagkracht kan handhaven. Daarom minder management en meer handhavers onder andere voor dierenwelzijn bij alle dierhouders ook zogenaamde grote grazers, die in feite gehouden dieren zijn.

Toepassen innovatieve technieken van plantenveredeling zoals CrispR Cas 9.

16. OSF, Onafhankelijke Senaatsfractie (OSF) (1 zetel)

https://www.eerstekamer.nl/fractie/onafhankelijke_senaatsfractie

<https://www.opnl.nl/platform/>

Niets over landbouw, pesticiden of bestrijdingsmiddelen.

17. BBB

https://boerburgerbeweging.nl/wp-content/uploads/2022/11/BBB_Verkiezingsprogramma_Algemene_Programma_2022.pdf

05 Sinds we planten beschermen tegen ziekten en plagen met gewasbeschermingsmiddelen

hebben we in Europa geen hongersnood meer. De wetenschappelijke onderbouwing van het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb) bepaalt de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en niet de emotie van de politiek. De politiek wisselt elke vier jaar, dit is geen garantie voor consistent beleid met kennis van zaken.

09 Het gebruik van beschermingsmiddelen voor zaden wordt toegestaan om plagen en misoogsten te voorkomen.

11 We maken precisietechnieken in de landbouw praktijkrijp en stimuleren het gebruik ervan. **We stimuleren de ontwikkeling van nieuwe moleculen voor gerichte bestrijding van ziekten en plagen.**

12 Voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen gelden voor burgers dezelfde regels als voor boeren.

14 Ook planten hebben recht op een goed gevulde medicijnkast.

Pagina 7: Gezonde dieren: wat wil BBB?

18. Volt

<https://voltnederland.org/standpunten>

Technologie voor landbouw van de 21ste eeuw

https://static1.squarespace.com/static/5f82f878bf19dc36c8f0f0c9/t/605268fdc190496c5f653579/1616013576737/Volt_nl_programma_CR-16-3-22.pdf#page=14

Ruimte is schaars in Nederland. Op dit moment gebruiken we een groot deel van ons land voor intensieve landbouw. Deze manier van gebruik is een grote last voor de bodem, de omliggende natuur en de menselijke gezondheid. Dit komt voornamelijk door uitstoot van stikstof en fijnstof. Intensieve landbouw is hier mede verantwoordelijk voor. Daarom wil Volt toe naar natuurinclusieve landbouw. Technologie helpt wetenschap en natuur hierin samen te brengen, zodat landbouw en natuur één geheel vormen. **Pesticiden en kunstmest worden vervangen door natuurlijke planten, dieren en mest die gewassen beschermen en de bodem de kans geven om te herstellen.**

Bijlage 2: Teksten mbt bestrijdingsmiddelen uit partijprogramma's en standpunten waarbij expliciet een ambitieuze reductie van bestrijdingsmiddelen wordt gesteld.

1. PvdD(3 zetels):

- Duurzame en **gifvrije landbouw**.
- Bescherming van **omwonenden van landbouwpercelen**. Omwonenden van landbouwpercelen lopen het risico te worden blootgesteld aan gifstoffen. In de teelt, zoals de bloemen- en bollenteelt, worden veel giftige bestrijdings- en ontsmettingsmiddelen gebruikt.
- **Bescherming bodem en grond- en oppervlaktewater** tegen bestrijdingsmiddelen.
- **Verbod op bestrijdingsmiddelen die de wereldwijde bijenpopulaties** - en daarmee ons hele ecosysteem - in gevaar brengt.
- Inzet voor een **gentechvrij Europa**, dat investeert in de ontwikkeling van biologische weerbare gewassen en een gifvrije landbouw.
- Zo snel mogelijk een **verbod op hormoonverstorende stoffen**.

2. GroenLinks (8 zetels)

- **25 procent biologische landbouw in Nederland in 2030**.
- Zowel de landbouw als particulieren **stoppen met het gif glyfosaat** en bouwen het gebruik af van alle bestrijdingsmiddelen die schadelijk zijn voor het milieu.
- **stimuleren gebruik van natuurlijke bestrijdingsmiddelen**.

3. PvdA (6 zetels)

- Verbod gebruik pesticiden, die schadelijk zijn voor mens, milieu en ecosystemen, zoals **neonicotinoïden**.
- **bevordering gebruik van biologische bestrijdingsmiddelen**.
- steun aan duurzame boeren. We geven steun aan boeren die overstappen op duurzamer landbouw, zoals precisielandbouw, en investeren in een duurzame voedselvoorziening.

4. SP (4 zetels)

<https://www.sp.nl/onderwerp/landbouw-groener-en-eerlijker-maken>

- Nederland loopt in Europa achterop met **biologische landbouw** en producten.
- **Geen gevaarlijk landbouwgif**.
- **Biologische bestrijding**.

5. D66 (7 zetels)

- reductie van bestrijdingsmiddelen. **Nationaal de toepassing van bestrijdingsmiddelen zo veel mogelijk terugdringen**. Kringlooplandbouw wordt doorgevoerd zodat uitgaven aan bestrijdingsmiddelen drastisch dalen. Als kringlooplandbouw wordt doorgevoerd zullen de uitgaven aan kunstmest, antibiotica en bestrijdingsmiddelen drastisch dalen. Er wordt gewerkt met de bodembiologie in plaats van met chemie.
- bij de **toelating van bestrijdingsmiddelen op Europees niveau moet meer aandacht komen voor milieuschade en de effecten van de stapeling van middelen**.

6. ChristenUnie (4 zetels)

- **Minder gewasbeschermingsmiddelen**. Om de **chemische gewasbeschermingsmiddelen in ons oppervlaktewater en grondwater te verminderen**, worden verplichtende afspraken gemaakt, bij voorkeur in Europa, zodat op dit gebied een gelijk speelveld ontstaat.

7. 50PLUS (2 zetels)

Gebruik van kunstmest en **gif in de landbouw en antibiotica in de veehouderij moet sterk verminderd worden.**

8. Volt

Pesticiden en kunstmest worden vervangen door natuurlijke planten, dieren en mest die gewassen beschermen en de bodem de kans geven om te herstellen.